SUNTURAS ŞELALESİ (ÇAĞLARCA KÖYÜ-MERSİN)

Bu çalışmada Mersin İli'nin Toroslar semt ilçesi yönetim sınırları içerisinde önceki çalışmalarda yer almayan Sunturas şelalesi tanıtılmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmayla ülkemizin bilinmeyen doğal güzelliklerine bir yenisinin daha tanıtılması ve literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Çalışma Mayıs 2009'da aynı zamanda yöre sakini ve master öğrencimiz Fatma Özdemir tarafından yapılan öncü gözlemlerle başlamıştır. Literatür taraması, veri toplanması, ölçüm ve çekimlerle devam etmiştir. Bölgeye Temmuz 2010 sezonunda yaptığımız ziyarette yayın değeri olacağı ve tanıtımının öncedeki çalışmalarda her hangi bir şeklide yapılmamış olması nedeniyle böyle bir çalışmaya karar verilmiştir.

Ülkemiz bilinen pek çok doğal ve beşeri turistik zenginliği kadar da bilinmeyen ve az önem verilmiş zenginliklere de sahiptir. Bunların en önemlilerinden bir grubunu oluşturan çağlayanlar da diğer doğal güzellikler gibi iyi tanıtımının yapılması ve gerekli düzenlemelerin sağlanması ha-

Fotoğraf 1. Sunturas Şelale(ler)sinin Genel Görünüşü

CamScanner ile tarandı

SUNTURAS ŞELALESİ

Prof. Dr. İhsan BULUT
Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü, Beşeri ve Ekonomik
Coğrafya Anabilim Dalı
Yük. Lisans Öğrencisi Fatma ÖZDEMİR
Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Coğrafya Coğrafya Anabilim Dalı

linde turizmin vazgeçilmez destinasyonları haline getirilebilir. Bu anlamda Manavgat, Kurşunlu-Düden (Doğanay, H.-Zaman, S., 2001,.1-33), Tortum (Doğanay, H., 1991, 76-92), Kapızbaşı gibi değerlendirilmiş; Girlevik (Doğanay, H., 1991,.54-64), Muradiye-Tomara-Sırakayalar (Doğanay, H., 2000, 1-24) gibi tanıtımı yapılmış, Ciro (Bulut, İ.-Sevindi, C.-Zaman, M.-Kaya, G., 2005, 107-114), Güney (Ceylan, M.A., 2000, 61-76), Erfelek (Uzun, S.-Uzun, A.-Yılmaz, C.-Zeybek, H. İ., 2005, 331-348) ve Günpınar (Arınç, K., 2002, 1-21), gibi literatüre yeni kazandırılmış bilinen çağlayanlardan bahsetmek mümkündür. Ülkemizin sahip olduğu litolojik ve topoğrafik özellikler, iklim koşulları, akarsu rejimleri, tektonik özellikleri göz önüne alındığında bunlar kadar, belki daha fazla öneme sahip yeni şelale ve çağlayanların bulunması olasıdır. Nitekim 2009-2010 öğretim yılında bir öğrencinin ihbarıyla Aybastı ilçesinde birçok şelale ve çağlayanların (Bulut, İ., 2010), olduğu anlaşılmıştır. Bunların bir kısmı yayın aşamasındadır.

İç ve dış turizme önemli ölçüde katkıların olan doğal güzelliklerimizden biri de çağlayan ve şelalelerdir. Ülkemiz bu yönüyle önemli zenginliklere sahiptir. Ancak pek çok çağlayan ve şelale henüz tanınmamıştır. Tanıtılmaları ve amaca uygun turistik yatırımların yapılması halinde önemli ölçüde turizme katkıları sağlanacaktır. Ülkemizin Akdeniz Bölgesi'nde yer alan ve çalışmamızda tanıtmayı amaçladığımız Sunturas şelalesi önemli bir doğal turistik kaynak olup, yöre turizmine çeşitlilik sağlayabilecek özellikle sahip bir şelaledir. Bu doğa harikası ne turistik önemi yönünden ne de coğrafi açıdan bugüne kadar ayrıntılı bir şekilde incelenmiş değildir. Sunturas şelalesi Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde yer alan ve Mersin ilinin Toroslar ilçesinde ki Çağlarca köyündedir. Konum olarak 37°, 00′, 18″, 10 kuzey enlemleri ve 34°, 26′, 59″, 58 doğu boylamları ile koordinatlandırılabilir. Deniz seviyesinden yükseltisi 1073 m. den başlayıp ilk basamağında 40 m., kısa bir mesafeden sonra ikinci basmağından da bu kadar düşüşle 973 m. ye kadar düşen şelalenin yükseltisi birleşik halde 80 m.yi bulmaktadır (Şekil 1, Fotoğraf 1).

Şekil 1. Sunturas Şelalesinin Lokasyon Haritası

Bu bölümde belki en önemli husus ana hatlarıyla çağlayan ve şelalenin en genel manada tanımlarının yapılmasının gerekliliğidir. Rahmetli hocamız Prof. Dr. Reşat İzbırak çağlayanı small waterfall veya cascade İngilizce karşılıkla-

CamScanner ile tarandı

nını da vermek suretiyle küçük bir akarsuyun çok yüksek olmayan bir yerden dökülüp aktığı yer olarak tanımlamıştır. Arapça kökenli bir sözcük olan şelâleyi ise çavlanla bir değerlendirmiş yine İngilizce ve Almanca karşılıklarının büyük çağlayan (great waterfall) anlamında olduklarını yani düşüş yüksekliği ve debinin önemini belirtmiştir (İzbırak, R., 1992, 63, 68, 295). Bu konuda önemli ve model çalışmalardan biri Maral Şelalesi olup, giriş bahsinde tanıma zenginlik ve açıklık getirilmiştir (Sever, Kopar, 2009, 17-29). Şelale ve çağlayanların ülkemiz coğrafyasında çavlan, çağlak, gürlevik, gürleyik, su-düşen, su uçtu, şarlak, uçan su ve gülleyik gibi anlamlarda kullanıldıkları da bir gerçektir. Nitekim Aybastı yöresinde yaptığımız çalışmalar sırasında çağlayana pongurt adının verildiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada da çağlayan veya şelalenin bu yörede şarlak olarak adlandırıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Daha önceki çalışmalarımızda da ısrarla belirttiğimiz gibi bu doğal güzelliklerin bulunduğu yörelerdeki sakinler bu güzellikleri tanımakta, özelliklerini ve değerlerini bilmektedirler. En uygun zamanda yayınlanması ve tanıtılması için gerekli çabaları sarf etmekte; böylece yaşadıkları çevrenin güzellikleri hakkında farkındalık yaratmaya ve bundan yöreleri için gelir elde etmeye çalışmaktadırlar.

Çalışmanın adının Sunturas Şelalesi şeklinde düşünülmesinin nedeni yüksekliğinin 40 m.ye yakın olması ve debisinin yaz kış hemen hemen eşit kalması yanında, düşüş şeklinin de düşüşün başlangıç noktasında dar, düşüş noktasına doğru genişleyen kabaca silindirik duş şekilli akış özelliğidir. Aslında şelale düşüş noktasından itibaren de eğimli yamaçlar boyunca çağlayarak akmaya ve kısa mesafe sonra ikinci bir şelale daha yaparak Arslanköy Deresi'ne karışmaktadır. Dolayısıyla Sunturas şelaleleri ve çağlayanları olarak da adlandırılması mümkündür.

Doğal Çevre Özellikleri

Araştırma alanımızda Akdeniz kıyı kuşağından kuzeye doğru yükselerek Bolkar Dağlarında 3524 m. ye yükselir. Medetsiz tepede en yüksek noktasına ulaşılan ve dördüncü zamanda buzul istilasına uğramış bu alanlardan çıkan kaynaklarla beslenen ve kısa mesafede denize ulaşan akarsuların derince yardığı topoğrafya egemendir. Arazi genelde karstik Toros sitemi içerisinde yer almaktadır. Bu yörede topoğrafyanın ortaya çıkmasında bölgeyi etkileyen tektonik hareketler, litoloji ve tektonik hareketlerin kontrol ettiği fluviyal olaylar ile iklim şartları etkili olmuştur (Atalay,İ.,1987, 112).

Orta Toroslar olarak nitelendirilen bölüm içerisinde kalan sahada ofiyolitlerin de yer alması şekillenme üzerinde etkili olmuştur. Çünkü Toroslarda akarsu aşındırması kireçtaşlarından ziyade ofiolitler üzerinde daha fazla ilerlemiştir. Nitekim batı Toroslarda Aklakır çayı havzası ofiyolit ve serpantin-peridodit kütlesi, Aksu ve Göksu çayının bazı kolları, Erdemli Mersin arasında denize dökülen Sorgun, Karakuz, Kızıldere ve Karaoğlan dereleri ofiyolitler üzerinde derinleşmişlerdir. Bu nedenle bu bölgelerde kireçtaşları genel olarak birden yükselen kütleleri oluştururken, temelde bulunan ve orojenik kütlenin arasına sokulan ofiyolitler de aşınma sonucunda geçit veren gedikleri oluşturmuşlardır (Atalay,İ.,1987,.112).

Bolkar dağının Akdeniz'e bakan yamaçlarında vadilerle parçalanmış plato düzlükleri yer almaktadır. Kıyıdan yaklaşık 30 km sonra erişilen bu düzlüklerde 700-1500 m.lerde arasında Toroslar ilçesine bağlı Gözne, Fındıkpınarı, Soğucak, Mihrican, Ayvagediği, Arslanköy, Bekiralanı ve Kızılbağ gibi önemli yaylalar bulunmaktadır.

Sunturas Çağlayanının bulunduğu Çağlarca Yerleşmesi ve arazileri de Fındıkpınarı yaylasının doğuya doğru devamı niteliğinde nispeten geniş düzlüklere yer vermektedir (Şekil 2, Fotoğraf 2). Köy arazisi de kısa mesafelerde derin vadilerden sarp dikliklere kadar değişen alçak ve yüksek alanlara yer vermektedir. Yerleşmeyi kuzeyinde Hırsızyurdu T.(1288 m), Cerit T.(1249 m), Burnueğri T.(1352 m), doğudan Asarkale Harabeleri ve tepeleri (1318 m), güneyinde Yalçın T. (1240 m) ve batısında Çömlekçi T. (1568 m) gibi yükseltilere yer vermektedir.

Şekil 2. Çağlarca Köyü ve Sunturas Şelalesi Yakın Çevresinin Topografya Haritası

CamScanner ile tarandı

Fotoğraf 2. Çağlarca Köyü ve Arazisinden Genel Bir Görünüş.

Çağlarca Köyü ve yakın çevresinin arazisini Aslanköy Deresi ve kolları ile bu derenin karıştığı ve Mersinde Müftü Deresi olarak denize dökülen Kızıldere şekillendirmiştir. Bir çok bölümünde kanyaonlara yer veren bu derenin vadisi Çağlarca, Kayrakkeşlik köyü arazilerini geçince Tarihi Kızıldere Köprüsünde Efrenk Çayı adını alır. Bu güzergahta bir çoğu faal olan hızar-su değirmenleri, Çukurkeşlik Kanyonu, Barutini mağarası mevkiilerinden geçen dere, Hamzabeyli ve Çavak Köyü arazilerini katederek Mersin şehrinin Karaisalı, Limonluk, Mustafa Kemal, Hürriyet-Alsancak; Piri Reis-Turgut Reis ve Hamidiye mahallelerinden geçerek Teyfik Sırrı Gür Stadyumu'nun doğusunda Müftü Deresi olarak Akdeniz'e karışmaktadır.

Çağlarca Köyünün deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 1000 m. civarındadır. Köy arazisinin güney kesimleri ve vadi içlerinde yükselti düşerken kuzey ve doğu kesimlerinde ise artmaktadır. Bu durum iklim özelliklerinde sıcaklık ve nemliliğin kıyı kuşağına oranla azalmasına sebep olurken yağışlarda belirgin artışa yol açmaktadır. Gerçekten de kıyıda Mersin'de 18.3°C olan yıllık sıcaklık ortalaması Torosların bu kesimindeki aynı yükseltideki bölgeler için 13-15°C kadardır (Koca, H., 1995, 285). Yağışların aralık-mart arasında yaklaşık 10-12 gün kar şeklinde düşmesi, bu kadar süreyle de yerde kalması, kış ve yaz sıcaklıklarının kıyıya nazaran daha düşük değerler göstermesi bu kesimlerdeki iklimin genel karakteristikleri olup yayla turizminin temel sebepleri arasındadır. Torosların genel uzanış durumu nedeniyle kuzeye sokulmayan ve sıkışan nemli hava nedeniyle kıyıda boğucu ve yüksek bağıl nem oranlarına (% 70-80) erişilmekte yükseltiyle birlikte yaylalar bölgesinde bu durum ortadan kalkmaktadır.

Çağlarca köyü ve şelalenin bulunduğu konum Akdeniz Bölgesinin karakteristik bitki örtüsü maki alanları içersinde yer almaktadır. Ancak çağlayan ve çevresi nispeten kuzey-güney doğrultulu bir vadi içerisinde ve yamacında yer aldığı için maki manzarasının dışına taşan pek çok bitki türünü barındırmaktadır. Genellikle su kaynaklarına bağlı çınar, söğüt, kavak ağaçlarının gözlendiği peyzajda doğal bitki örtüsü içerisinde maki türleri hâkimdir. Kızılçamlar Akdeniz'in indikatör bitkisi olma özelliğini bu kesimde de sürdürmektedir. Klimaks maki vejetasyonunun 800 m. ye kadar yükseldiği bu kesimlerde, Kızılçam 1200 m. ye, karaçam, sedir ve ardıç ise 1800 m.lerden itibaren orman üst sınırına kadar yayılış göstermektedir. Nispeten tarıma elverişli alanların geniş yer kaplaması nedeniyle doğal bitki örtüsü yerini meyve, sebze yetiştiriciliği ile kültür alanlarına bırakmıştır.

Yaban keçisi, yaban domuzu, kurt, çakal, tilki, tavşan ile kartal, kızılkanat şahin, akkerkenez, güvercin ve karatavuk gibi bilinen türlerle aban hayatı açısından da önemli bir bölge olduğu anlaşılmaktadır. Sürüngenler, diğer yırtıcılar, su canlıları gibi unsurlar da eklenince biyoçeşitlilik açısından da önem taşıyan bir bölge olacağı söylenebilir.

Fotoğraf 3. Genel manzaranın maki olduğu yörede şelalenin düşüş noktasına yakın konumlarda çınar ağaçları ve kökleri ilginç şekiller oluşturmaktadır. Nemliliğin göstergesi sarmaşıklar bu kesimlerde ağaçlara sarılmakta adeta Karadeniz manzarası sunmaktadır.

CamScanner ile tarandı

Beşeri Çevre Özellikleri

Çağlarca Köyü 1964 yılına kadar Romalılardan beri Kutsal Cennet anlamına gelen Santa Iras adıyla bilinmektedir. Şelale yerleşmenin yeni adının toponimik kaynağı olmuştur. Köklü bir yerleşme tarihine sahip olan yörede sur ve kale kalıntıları Asurlulara kadar tarihlenmektedir. 2010 yılı itibariyle 430 kayıtlı nüfus 170 hanede ikamet etmektedir. Yazın ise bu nüfus 700'e yükselirken hane sayısı 250'yi geçmektedir. Kışları Mersinde yaşayan ailelerin konutları boş kalmaktadır. Yazlık ev yapma geleneği giderek artmaktadır.

Yerleşme dokusunun gevşek olmasına yollar ve tarım alanlarının dağınıklığı ile su kaynaklarının bol olması neden olmuştur. Yeni yapılan evler de sayfiye amaçlı olduğu için yerleşme dokusu giderek gevşemekte adeta dağınık bir özelliğe kavuşmaktadır. Bu durum meskenlerde de yenileşme şeklinde kendini göstermekte, kat sayısı eklenti durumu, oda sayısı ve taksimatı ile yapı malzemeleri açısından önemli değişiklikler dikkat çekmektedir.

Geçim kaynakları arasında bahçe ziraati, son yıllarda kivi üretiminin de eklendiği zengin bir meyvecilik, pazar koşulları oluşturulduğu takdirde yüksek bir organik tarım potansiyeli sayılabilir. Ancak bu günkü haliyle geçim tipi bir ziraat ve geleneksel ürünler üretiminden ibarettir. En çok yetiştirilen ve pazara sürülen ürünler arasında, üzüm, şeftali, kiraz başta gelmektedir.

Hayvancılık keçi besiciliğinin azaltılmasıyla koyun yetiştiriciliği ve sığır besiciliği şeklinde yapısal bir değişikliğe uğramıştır. Köyde giderek yaygınlaşan şehirleşme eğilimleri, temas edilen şehirsel yaşantı ve turizm ve sayfiye düşüncesinin gelişmesi ekonomik yaşantıda hayvancılığın gerilemesine neden olmaktadır.

İki ailenin dışında yurt dışı göçü ve işçiliğinin olmadığı köyde, orman köyü olması nedeniyle orman işçiliği önemli bir ekonomik uğraştır. El sanatlarının giderek azaldığı köyde nadiren sofra, heybe ve savan dokuması geleneksel culfalık denen tezgâhlarda sürdürülmektedir. Istar denilen tezgâhlarda gerçekleştirilen kıl çadır ve halı heybe dokumacılığı ise tamamen son bulmuştur.

Ulaşım şartlarının kolaylığı ve güzergâhlarının alternatifli olması da şelale ziyaretlerini zevkli hale getirmektedir. Gezmek ve görmek niyetindeki insanlara geldikleri yolu dönmek yerine alternatif ve değişik görüntü imkânları veren yeni manzara yolları sunmak da turizmin önemli motivasyonlarından biridir. Bu anlamda çoğunluğu yaylalar ve platolardan geçen güzergâhlarla vadiler içerisinden geçen değişik manzara sunan güzergâhlar açısından Sunturas şelalesine üç güzergâhtan ulaşmak ve Mersine dönmek mümkündür.

1. Güzergâh Aslanköy güzergâhı olarak da bilinir. Mersinden itibaren sırayla Çopurlu, Çamlıdıere, Kayrakkeşlik, Aladağ, Yeniköy(Morcak-Güzelyayla Mahalleleri), Hangediği ve Çağlarca şeklinde asfalt ve bir bölümünde stabilize olan yollardan oluşur. Yaklaşık 40 km.kadardır.

2. Güzergâh Kuyuluk güzergâhı olarak da bilinir. Kuzucu belen, Akarca, Fındıkpınarı (belde), Demirışık, Yüksekoluk ve Çağlarca şeklindedir. Bizim de seyahatimiz esnasında kullandığımız bu güzergâh otoyoldan itibaren asfalt kaplama niteliğinde ve 33 km. dir.

3. Güzergâh yerel nüfusun bildiği ve kullandığı alternatif kısa toprak yollardan biridir. Yüksekoluktan itibaren vadiye girerek devam eden ve Mersine ulaşan yoldur.

Köyde ulaşım genellikle mevcut 4 kadar minibüs aracılığı ile sağlanır. Ancak özel araçların fazlalığı dikkat çekmektedir.

Geleneksel Akdeniz yemek kültürünün egemen olduğu yörede, düğün yemekleri, topalak, dövme, tava, kısır ve sıkma gibi unutulmaya yüz tutan yemekler önemli damak tadı ve Türk mutfağı kültür mirası olarak korunmaktadır.

Gözne ve Fındıkpınarı Mersin'lilerin rağbet ettikleri yaylalardır. Tanıtımı iyi bir şeklide yapıldığı takdirde Sunturas Çağlayanı ve dolayısıyla Çağlarca Köyü' de yoğun yerel yazlık ve yayla turizmi ile yabancı turistlerin ziyaretlerinden payına düşeni mutlaka alacaktır.

Sunturas Şelalesi

Eski adı Sunturas olan Çağlarca köyü Mersine 35 km uzaklıktadır. Gözne istikametinden Aslanköy yol ayrımından ulaşılan şelaleye, Mezitli üzerinden de Fındıkpınarı yaylasını geçerek Yüksekoluk köyü güzergâhı takip edilerek de ulaşılabildiğine yukarıda değinilmişti.

Şelale köy arazisi içerisinde kendisini oldukça gizlemiş bir durumdadır. Yanına yakınına varıncaya kadar da sormak gerekmektedir. Gerçi köyün kahvesinden sorun dedikleri de bitkiler ve asmalar arasına gizlenmiş hiçbir yapı elamanının görülmediği muhtar tarafından işletilen bu işletmeyi de kapısında soruncaya kadar bulamadık. Kuşkusuz tanıtım, levha ve tabela eksikliğinden kaynaklanan bu durumun doğal ve kültürel bitki yoğunluğu ile arazinin güneye doğru eğimli oluşuyla da ilgisi bulunmaktadır (Fotoğraf 4, 5). Bu nedenle şelaleye gizli şelale de demek mümkündür.

Şelale ve çevresi doğal güzellikleri kadar gür ve temiz su kaynaklarıyla ilgili olarak kurulan alabalık üretimi, kivi tarımı gibi faaliyetler ile bitki örtüsü ve ilginç morfolojisi ile de dikkat çekmektedir.

Gelişigüzel bir şekilde hazırlanmış "Şelaleye buradan gidilir" yazan levhanın gösterdiği yolu vadiye doğru inip, patikayı 200 m. kadar izleyince kalker ve traverten duvarlarda gelişmiş küçük doğal mağaraların önündeki küçük bir sa-

CamScanner ile tarandı

Fotoğraf 4. Çağlarca Köyü muhtarı tarafından işletilen kahve asmaların altında koyu gölgesi ve tarihi kale ve vadinin izlenebildiği tam bir dinlenme mekânıdır.

Fotoğraf 5. Çağlarca Köyü'nden şelaleye inen yol 300 m. kadar olup; çok az düzeltmelerle oluşturulmuş ve adeta doğal basamaklardan oluşan patika halindedir. Litolojide kalker yüzeyin altında geniş bir bant şeklinde killi kalkerler (marn) ve konglomeralardan oluşan fasiyes hâkimdir.

hanlık ve gerisindeki bitki örtüsünün arasında gizlenen şelaleye ulaşılmaktadır. Şelale oldukça yüksekten (40 m.den fazla) tek düşüş olarak duş şeklinde dökülmektedir. Suyun eni boyunun 1/10 kadardır. Helezon şeklinde düşüş noktasına doğru açılarak en ile boy oranı 1/8 kadar genişler. Şelalenin düşüş yaptığı diklik bir kuesta alnına yani kornişe (Yalçınlar, İ.,1996, 281) karşılıkmış gibi görülmektedir. Çünkü bölge topoğrafyasında kuesta ve kornişlere sıkça rastlamak mümkündür. Ancak yükseklik buradaki küçük bir faylanma ve buna bağlı olarak tetiklenen heyelan oluşumuyla ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Alnın önünde hafif bir eğimle devam eden 50-100 m. genişliğindeki düzlükten sonra akarsu tekrar yaklaşık aynı yükseklikte bir düşüş yapmakta ve Kızıldere vadisine karışmaktadır. Vadinin tabanına kadar havuzlar yaparak inmektedir. Bu bölgede keskin ve düzgün hatlarla belirginleşen topoğrafyaya karşılık farklılaşan litoloji ve ortaya çıkan fasiyeslerin etkisiyle topoğrafya da bir dağılma, engebelilik meydana gelmiştir.

Kızıldere arazinin genel eğimine uygun olarak konsekant karakterlidir. Aslanköy deresi subsekant özellik taşımaktadır. Şelalenin üzerinde yer aldığı dere ise tabaka eğimine ters resekant vadi olmayıp, kuesta alnının önündeki az eğimli alanda gelişen obsekant karakterlidir. Kızıldere Aslanköy Deresini aldıktan sonra birçok antesedant vadi oluşturarak güneye doğru akışına devam etmektedir.

Bölgede karstik kaynaklar hemen her evin avlusu ve bahçesinde havuz, sulama suyu ve içme suyu amaçlı mevcut ve biz bizden öncekilerde de "altından ırmaklar akan" cennet tarifini akla getirmektedir. Nitekim Umman ve Filistinden gelmiş olduklarını öğrendiğimiz yabancı ziyaretçilerin paradise (cennet) şeklindeki hayranlık ifadeleri de kanaatimizi doğrular nitelikteydi.

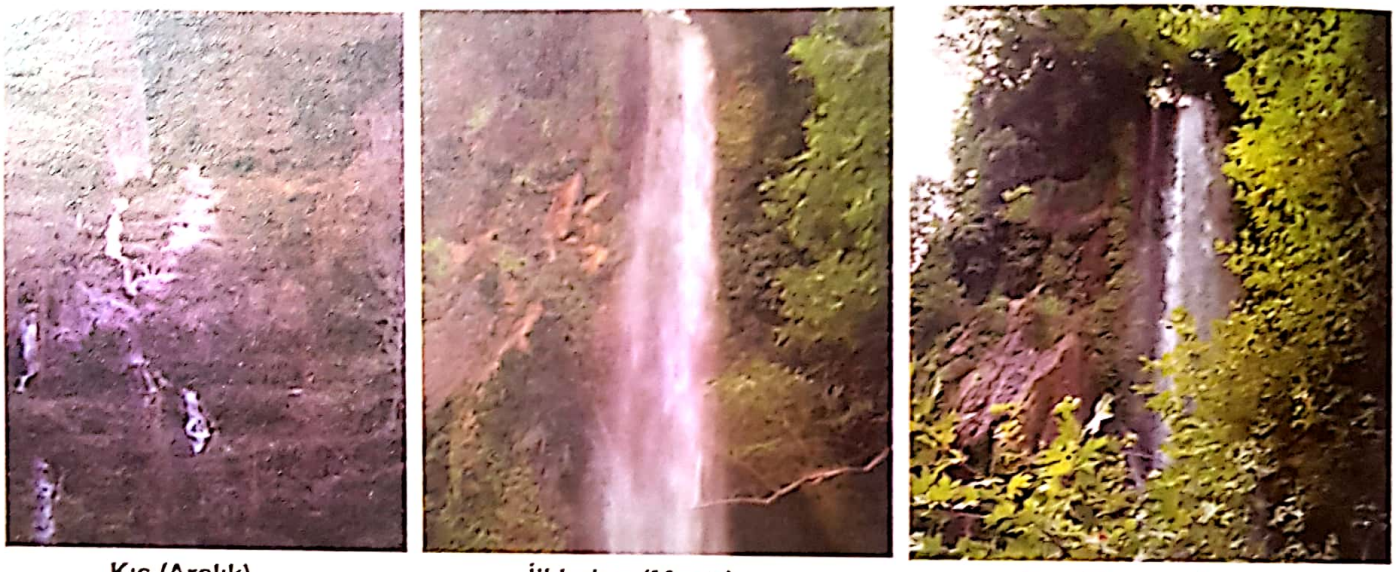
Şelale kuzey-güney yönlü akan Kızıldere'ye batıdan karışan Aslanköy (Efrenk) Deresi'nin yine bu adla anılan bir kolu üzerindedir. Şelalenin olduğu kesimde bölge morfolojisini şekillendiren kuzeydoğu-güneybatı yönlü ve doğrultu atımlı küçük bir faylanma ve buna bağlı heyalan ile traverten yamacındaki göçmelerin etkili olması muhtemeldir. Akarsu bu kesimde konglomera ve marnlı kütleleri kolayca aşındırmakta ve taşıyarak boşaltmaktadır. Çünkü Kızıldere bu kesimde yatağını oldukça derinleştirmiştir. Sonuçta asılı vadi görünümlü bir şelale meydana gelmiştir. Topoğrafya haritasında da kolaylıkla görülebileceği gibi Kızıldere vadisinin her iki tarafında oldukça geniş yayılımlı kuesta rölyefi ve düzenli kornişlerle belirgin dar ve derin boğazlar yer almaktadır.

Yüksekliğine oranla akış yüzeyi oldukça dar olan şelalenin düşüş yüksekliği ile eninin oranı 1/8 nispetindedir. Bu durum şelaleye üsten dar alta doğru nispeten genişleyen duş görüntüsü vermektedir (Fotoğraf 6, 7).

Şelalenin debisi her mevsim yüksektir. Ancak çevre köylere borularla içme kullanma ve sulama suyu verilmesi nedeniyle yaz mevsiminde 1,5-2 m^3/sn debide 1/3 oranında azalma meydana gelmektedir. Kuşkusuz bu durum şelalenin görüntüsünde önemli bir değişikliğe yol açmamaktadır. Çünkü suların azaldığı dönemde de aynı yüzey daha ince bir su kütlesiyle örtülmektedir. Bu dönemdeki düşüş daha saydam su kütlesinden olduğu için beyaz ve parlak bir görüntü oluşmaktadır. Kış ve ilkbahar su daha bol ve bulanık olduğu için yaz mevsimindeki görüntüden ayrılmaktadır. Yazın daha zarif bir şekilde çiseleyerek yumuşak bir su dökülüşü gözlenmektedir. Aslanköy Deresinin suları kışın 5 m^3/sn, yaz mevsiminde 300-400 m^3/sn olup bunun 25lt/sn kadarı iki adet sulama projesi ile borularla yerleşmenin diğer bölümlerinde taşınmaktadır.

Sonuç, Sorunlar ve Öneriler: Sunturas Şelalesi de ülkemizin önemli bir hidrojeomorfik mirastır. Buna karşın çevre yerleşmelerde bilinen bir rekreasyon yeri olmasına karşın,

CamScanner ile tarandı

Kış (Aralık) İlkbahar (Mayıs) Yaz (Temmuz)

Fotoğraf 6. Şelalenin su debisi hemen hemen yıl içinde hiç değişmemektedir. Çünkü karstik kaynaklarla beslendiği için her mevsim akım yüksektir. Yaz aylarında sulama suyu temini ve mahallelere boru hatlarıyla içme suyu verilmesi nedeniyle akımda 1/5 oranında bir düşüş söz konusudur.

henüz basılı kaynaklarda yeterince yerini almamıştır. Kuşkusuz bu durum, çağlayanın bulunduğu konumun, bölgenin kıyı yerleşmelerinden uzak olması ve nispeten zor ulaşım koşullarından kaynaklanmaktadır. Halbuki ülkemizin bu kesimlerinde yayla/yazlık turizmi gelişmiştir. İyi tanıtılmış bir Sunturas Çağlayanı yerel nüfus için olduğu kadar yabancı turistlerin ilgisini de çekecektir.

Alışılmış şekliyle 3S formülüyle ifade edilen güneş(sun), deniz(sea) ve kum(sand) ağırlıklı turizm çoktan yerini alternatif arayışlara yönelmiştir. Rekreatif yaylacılara ve kıyı turizmine katılan geniş kitlelere yakınlığı nedeniyle önemli bir potansiyele sahiptir. Kuşkusuz bu yörede turizm adına ziyaretçilere sunulacak zevk ve keyif şelale seyriyle sınırlı kalmamalıdır. Çiftlik(ekolojik) turizmi, tırmanma, yürüyüş, avcılık, atlı safari, motorkros, jeep safari ve manzara avcılığı gibi etkinliklerle çeşitlendirilecek motivasyon kalıpları turizme inanmış bir Akdeniz Bölgesi köyü için büyük avantajlar sağlayacaktır. Sunturas, koruma altındaki bir çok bitki ve hayvan türünün yaşam alanı içerisindedir; bu yüzden çağlayanı hidrojeomorfolojik açıdan olduğu kadar, ekolojik anlamda da dikkate almak gereklidir. Çağlayanın tanıtımları yapılırken sahadaki endemikler, nesli tükenmekte olan hayvan türleri, anıt ağaçların ve şifalı bitkilerin de içinde bulunduğu flora unsuru birlikte işlenmelidir. Bu şekilde, çevre bilinçli ziyaretçiler yöreye davet edilmiş olacaktır.

Herhangi bir sağlık ünitesinin olmadığı köyde bu anlamda Güzelyayla sağlık ocağından yararlanılmaktadır. Ziyaretlerin yoğunlaştığı dönemlerde düşme, kayma, yaralanma ve böcek ve akrep, yılan ısırığı gibi vakalar ve tehlikelere karşı küçük bir sağlık evi ya da kabini bulundurulması gerekmektedir. Spor tesisi, dinlenme tesisi yetersizliği dikkatleri çekmektedir. Bu anlamda konaklamayı sağlayacak bungalov evler, kamp yerleri, düzenlenmeli. Yürüyüş, tırmanma parkurları, atlı safari, motorkros, foto safari gibi alternatifler geliştirilerek ziyaretçilerin konaklamasına zemin hazırlanmalı. Bu anlamda doğa okulu, bilim kampı, izcilik gibi etkinlikler için bağlantılar ve arayışlar gerçekleştirilmelidir.

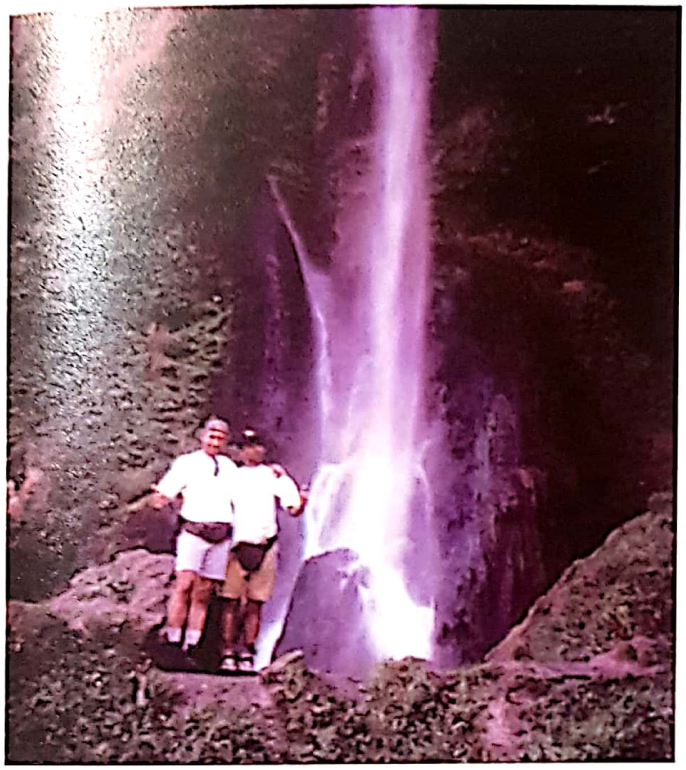
Yöre sakinleri gelen ziyaretçilerin temel gereksinimlerini karşılayacak bilgi ve beceriye sahip ve turizmden gelir sağlama çabası içerisindedir. Köy içerisinde nispeten kapasiteli ve sıhhi koşullara sahip bir marketin oluşturulması hem yöresel ürünlerin kolayca pazarlanmasına olanak sağlayacağı gibi, kısa süreli ziyaret için bile gelenleri daha fazla kalacak şekilde alışveriş imkânı sunacaktır. Böylece organik ürünler (bal, pekmez, peynir, yumurta, turşu, meyve ve sebze), varsa el sanatı ürünlerinin pazarlanması gerçekleşmiş olur.

Şelale ve çevresinde henüz az tanınmasına rağmen bazı çevresel önlemler alınmalıdır. Ziyaretçilerin piknik ve mangal artıklarının düzenli olarak toplanması için doğal görünümü bozmayacak çöp kutuları konulmalıdır. Ziyaretçilerin güvenli bir şekilde araçlarını park edeceği bir alan oluşturulmalı sembolik de olsa bir ücret alınarak köyün ihtiyaçları için kaynak yaratılmalıdır.

En önemli sorunun tanıtım eksikliği olduğu ortadır. Bunun için yerel ve vilayet yönetiminin hazırlanacak katalog, rehber ve yayınlarında şelaleye geniş ve etkileyici görsel malzeme ile yer verilmelidir. Gözne yayla şenlikleri ve Fındıkpınarı yayla etkinlikleri kapsamına Sunturas Şelalesi de dâhil edilerek tanıtımın hızla sağlanması mümkün olacaktır.

Şelaleye ulaşmak düzenli yol ve yönlendirme levhaları olmadığı için oldukça zordur. Yerleşmelerin nispeten çok parçalı oluşu, yolların çok ve kısa aralıklarla isimsiz kavşaklara yer vermesine sebep olmaktadır. Bu nedenle kısa

CamScanner ile tarandı

Fotoğraf 7. Şelale alta doğru genişleyen silindirik bir duş görünümdedir.

aralıklarla şematik yol güzergâh haritası ve krokiler hazırlanarak, turistik mahal levhaları oluşturulmalı rahat ve güvenli bir şeklide şelalaye ulaşım sağlanmalıdır.

Kaynakça

1- Arınç, K., 2002, Rekreasyonel Açıdan Değerlendirilmesi Gereken Bir Yöre; Günpınar Çağlayanı ve Çevresi (Şuhul Vadisi/Darende, Günpınar Falls and Its Surroundings(Şuhul Valley/ Darende); The Region of Recreational Signifficiance Türk Coğrafya Dergisi, sayı: 39, İstanbul, s.1-21.

2- Atalay,İ.,1987, Türkiye Jeomorfolojisine Giriş(Genişletilmiş 2. Baskı) Ege Üniversitesi Yayınları No:9, İzmir, s.112.

3- Bulut, İ., 2010, Aybastı (Ordu) Şelale ve Çağlayanları, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yayıma Hazır.

4- Bulut, İ., 2010, Aybastı Şelale ve Çağlayanları, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Dergisi (Yayınlanmak Üzere)

5- Bulut, İ.-Sevindi, C.-Zaman, M.-Kaya, G., 2005, Türkiye'nin Tanıtılmamış Güzelliklerine Yeni Bir Örnek,; Ciro Çağlayanı (Yusufeli-Artvin), Ulusal Coğrafya Kongresi Bildiri Kitabı (29-30 Eylül 2005Prof. Dr. İsmail Yalçınlar anısına), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü ve Türk Coğrafya Kurumu, İstanbul, s.107-114.

6- Ceylan, M.A., 2000, Güney Çağlayanının Rekreasyonel Önemi (The Recreational Importance of The Güney Waterfall), Doğu Coğrafya Dergisi Sayı 3, Erzurum, s.61-76,

7- Doğanay, H., 1991, Tortum Çağlayanı ve Turistik Potansiyeli, Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1994, Ankara, s.76-92.

8- Doğanay, H., 1991, Turistik Potansiyeli Yönünden Gürlevik Çağlayanı, Türkiye Kalkınma Bankası Turizm yıllığı 1991, Ankara, s.54-64.

9- Doğanay, H., 2000, Türkiye'de Az Tanınan Üç Doğa Harikası: Tomara-Sırakayalar ve Muradiye Çağlayanlar (Three Not Well-Knovn Natural Wonders in Turkey: Tomara-Sırakayalar and Muradiye Cascades), Doğu Coğrafya Dergisi Sayı 3, Erzurum, s.1-24,

10- Doğanay, H.-Zaman, S., 2001, Kurşunlu ve Düden Çağlayanları: Coğrafi Bir Tanıtım (Kurşunlu and Düden Waterfalls: A Geographical Introduction), Doğu Coğrafya Dergisi, Yıl: 7, Sayı:5, Konya, s.1-33.

11- İzbırak, R., 1992, Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Öğretmen Kitapları Dizisi, M.E.B. Yay.No.157, İstanbul, s.63, 68, 295.

12- Koca, H., 1995, Gözne'de Yayla Turizmi, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı,1, Erzurum, s.285

13- Sever, R.-Kopar, İ., 2009, Maral Şelalesi (Borçka-Artvin) Doğal Ortam Özellikleri ve Ekonomik Potansiyeli (Maral Waterfall (Borçka-Artvin), its Characteristic and Economic Potentiality, Türk Coğrafya Dergisi (Turkish Geographical Review), Türk Coğrafya Kurumu (Turkish Geographical Society) Sayı 52, Haziran (June) 2009, Sayfa (Page) 17-29, İstanbul.

14- Uzun, S.-Uzun, A.-Yılmaz, C.-Zeybek, H. İ., 2005, Erfelek Çağlayanları, Sinop, 331- 348. Doğu Coğrafya Dergisi, yıl: 10, Sayı:14, Konya, s.331-348.

15- Yalçınlar, İ., 1996, Strüktüral Jeomorfoloji, Cilt I, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Öz Eğitim Basın Yayım Dağıtım Ltd.Şti, Konya, s. 281

Fotoğraf 8. Umman ve Filistin'den gelmiş bir grup ziyaretçi hiçbir beşeri tesisin olmadığı şelaleye bakarak sıklıkla paradise (cennet) sözcüğünü tekrarlamışlardır.

CamScanner ile tarandı